

C2 jelű út

A területet É felől határoló Virágosnyereg utcával párhuzamosan futó, ÉK–DNy irányú úton néhány meg nem határozható korú árok, és több sorban húzódó római kori szőlőültető gödrök mellett a korábbi ásatások során már jelentkező Árpád-kori falu újabb részletét tártuk fel. Néhány kisebb gödör és cölöplyuk mellett több szabadban álló, kisebb kemence került elő a hozzá tartozó hamuzógödörrel. Általában csak a platni maradt meg, tapasztásukat nem újítták meg. Egyetlen nagyobb objektum egy három, szájával a közös beásás közepe felé tájolt kemencéből álló kemencebokr volt. A hátról kettő kifejezetten nagyméretű, tapasztott változat volt, míg a harmadikat kővel falazták.

Szivárgó

A C2 jelű úttól DK felé húzódó keskeny nyomvonalban őskori (Szilas Gábor meghatározása szerint vaskori) gödröt és árkot, kötőanyag nélkül rakott római kerítés(?) fal omladékát, és az Árpád-kori falu további részletét – szabadtéri kemencéket, tároló- és hulladékgödröket találtunk.

C1 jelű út

A terület a C2 út ÉK felé való folytatásának tekinthető, melytől a 2006-os ásatási szelvények választják el. Az objektumok itt ritkábban jelentkeztek, s két Árpád-kori kemencén kívül a meghatározhatóak a római korhoz tartoztak. Közülük a legjelentősebb egy földbe ásott épület részlete, valamint egy mély hulladékgödör volt.

MOL védősáv

A terület délebbi harmadában, a Harsánylejtő utcával párhuzamosan futó gázvezeték védőzónájában a csatornaátvezetések helyszínén két helyen szondát nyithattunk. A területet ÉK felől lezáró Solymárvölgyi út közelében lévő északabbi szondában egy őskori (Szilas Gábor meghatározása szerint neolitik) gödör mellett leletanyag nélküli, de jellegük alapján valószínűleg újkori cölöplyukak kerültek elő. A déli, a szivárgó vonalának meghosszabbításába eső szondában nagyrészt leletanyag nélküli, egy-két római kori kerámiatöredéket tartalmazó árokészletek és cölöplyukak kerültek elő.

TÓTH ANIKÓ

80. Budapest, III. Gázgyár déli része (KÖH 33262)**R, B, Ró**

A 2009 nyarán végzett próbafeltárás után az Aquincum municipium K-i külvárosára eső terület jelentős részének, mintegy 6000 m²-nek megelőző feltárását 2010. március 25. és szeptember 3. között végeztük el. A munkaterület teljes hosszában, annak közepén egy mély ÉK–DNy irányú természetes mélyedés, árok húzódott keresztül. A terület É-i zónájában a természetes ároktól ÉK-i irányban erőteljesen emelkedett a térszint.

Az ÉK-i részen a Gázgyári építkezések, tereprendezés során a felső rétegeket legyalulták, így ott régészeti korú emlékek nem maradtak meg a homokos altalajban. Az É-i zóna mélyebben fekvő részein a kavicsos feltöltés alatti sötétbarna, humuszos-homokos felső rétegben csak minimális római kori kerámia és építési törmelék volt. A kettő közötti középső részen a lejtés oldalában fennmaradt elnyúló kisebb teknőben bronzkori kerámiatöredékek és némi állatcsont került elő. Itt több a homokos-humuszos talajban felszínben sötétebb foltként jelentkező jelenséget dokumentáltunk, amelynek pontos kontúrjai bizonytalanok, ezek nem kizárt, hogy cölöplyukak, oszlophelyek.

A terület D-i részén egy nagyobb ovális mélyedés, munkagödör(?) került elő, amely nagy mennyiségű bronzkori kerámiaanyagot és némi állatcsontot tartalmazott. Ettől D-re 6 kora bronzkori (harangedény Csepel-csoport) hamvasztásos sír került elő. Ezek legtöbbször urnasír, amelynek központi urnája körül több kisebb edénymelléklet található.

Ugyanezen a területen 15 csontvázas és 9 hamvasztásos római kori temetkezést tártunk fel. A csontvázas sírok koporsós, nyújtott helyzetű temetkezések, tájolásuk É–D-i, valamint néhány K–Ny-i volt. A mellékletek között kerámia- és üvegedények, érmek, valamint néhány ékszer került elő. Az előzetes eredmények alapján a sírok a Kr. u. 3. századra, esetleg a 4. sz. elejére datálhatóak. A hamvasztásos sírok között egy négyszögletes, feliratos, levágott sírsztélé alja maradt meg eredeti helyzetben, amelynek megmaradt legalsó sorának szintje jól meghatározta az eredeti római járószintet. A hamvasztásos sírok között az egyikben két helyi gyártású korsó, valamint egy füstölőtál töredékei mellett egy a mai Tunézia területén gyártott applikált díszű terra sigillata korsó került elő.

A temetőrészlet közepén egy trapéz alakú, belülről szabályos falsíkkal pincszerűen kifalazott építményalap által határolva egy felnőtt, egy gyermek és egy kettős sír téglából épített és habarccsal kikent sírkamráját találtuk. Mindhárom É–D-i tájolású volt és teljesen ki volt fosztva.

A területen két ovális metszetű É–D irányú római kori árok húzódott keresztül, amelynek pontos kronológiai viszonya a sírokkal nem tisztázott. A sírok elhelyezkedése, a humuszos, természetes rétegben talált nagyszámú szórvány érem alapján, nem kizárt, hogy délebbi vonala mentén egy kisebb forgalmú É–D-i római kori földút húzódhatott, de ezt nem sikerült rétegben megfigyelni.

A területen tehát, egy rézkori objektum és kora bronzkori telepjelenségek mellett, egy kora bronzkori urnasíros temető található. A feltárt római temetkezések minden bizonnyal egy a Gázgyár területének középső részén feltárt nagyon sűrű szerkezetű temetőtől teljesen elkülönülő, Kr. u. 2. sz. végére–4. sz. elejére keltezhető sírcsoportozáshoz tartoznak.

A három épített téglasírt és az alacsony kőépítmény-alapot esetleges bemutatás céljából megőriztük.

2010. június 9. és augusztus 13. között a 19333 hrsz.-ú ingatlanon próbafeltárást folytattunk. A munka során DNy-i irányban mintegy 20 m-rel meghosszabbítottuk az előző évben megnyitott 09/3-as szondát. A területen nagyrészt a 20. századi munkák során erőteljesen pusztított történeti korú talajréteget csak nyomokban tudtunk dokumentálni, és régészeti korú objektumok csak a homokos-agyagos altalajban maradtak meg. A legkorábbi objektumot, egy csak részben kibontott, megközelítően K–Ny-i római kori árok jelentette, amelynek betöltésében számos kőtörmelék és habarcsos anyagot figyeltünk meg. E fölé a római korban visszatöltött árok fölé épült egy két sor szélességű, megközelítőleg É–D-i falalpozás, amely úgy tűnt, hogy a szelvényen túl Ny felé kanyarodott (apszis?). A kutatóárok középső részén egy K–Ny-i irányú mintegy 160 cm hosszú, 320 cm széles, párhuzamosan lefektetett cölöpkonstrukció(?) lenyomatát figyeltük meg. A K-i részen egy melléklet nélküli, K–Ny-i tájolású, csontvázas temetkezést találtunk.

A ősz folyamán több nagyrészt még modern rétegbe fektetett közmű kiásását kísértük figyelemmel a területen. A földmunkák során egy díszítetlen töredékes mészkőszarkofágot és két szarkofágfedőt találtunk kevert modern rétegben a 2009-es 09/1 és a 09/3-as szonda közti területen. December folyamán az egyik közműárokban egy K–Ny-i tájolású sérült csontvázas temetkezés részletét tártuk fel.

LASSÁNYI GÁBOR

81. Budapest, III. Herkules utca (KÖH 76441)

Ró

2010. szeptember 10. és október 8. között gázcsőfektetéshez kapcsolódóan végeztünk régészeti megfigyelést és szondázó jellegű feltárást az utcában (18529/30, 18549/10 hrsz.).

Megállapítottuk, hogy a panelházak környezetében a régészeti korú rétegsor 1,70–1,80 m mélységig teljesen megsemmisült. A gázcsővezeték nyomvonalának mintegy 160 m hosszú Herkules utcai szakasza csak a régészeti rétegsor átvágása árán készülhetett el. A megfigyelés, majd az azt követő kvázi-feltárást során megállapítottuk, hogy a lelőhely valóban laza beépítettségű, viszont a „Hercules villa” közelsége ellenére a vártnál szerényebb intenzitású. A réteganyag alapján egyértelműen igazolható a 2–3. századi területhasználat. Szinte bizonyos, hogy az előkerült épített emlékek – a földbe rakott falalpozások és egy többrétegű úttest is – a középső császárkori horizonthoz rendelhetők, azonban ezek egyértelmű kronológiai besorolása és régészeti kontextusba helyezése a feltárható terület keskeny volta, valamint a kísérő leletanyag hiánya miatt nem volt lehetséges.

A területhasználat jellegének 4. századi megváltozásáról három csontvázas temetkezés tanúskodik. Az 1. sír a Herkules utcáról a Bogdáni út 8/C irányába

leágazó mellékvezeték árkában került elő. A hanyatt fekvő, nyújtott testhelyzetű csontváz combcsontjának alsó részét, térdkalácsát és lábszárcsontjainak felső végét a munkagép kanala kiszakította. Miután az adott helyszínen szélesítésre nem volt mód, csak a sír helyzetét dokumentálhattuk, az objektumot magát kibontatlanul hagytuk. A végtagcsontok elhelyezkedéséből annyit mégis megállapítottunk, hogy a testet Ny–K-i irányba tájolták, legjobb esetben részlegesen épített sírba, de sokkal valószínűbb módon inkább földsírba, esetleg ferculumra vagy koporsóba fektették. A markológép beavatkozását leszámítva a sír bolygatatlannak tűnt.

Az ÉNy–DK tájolású 2. sír a Herkules utca burkolata alatt került elő. A közműárakba eső, ÉNy-i vége három nagyméretű (0,42×0,59 m), rövidebb élére állított, peremével kifelé fordított tegulából állt. A sírláda végét egy negyedik téglafedte le, amelyet eredeti helyéről Ny felé eltoltak. Az úttestben való szélesítés után derült csak ki, hogy a sírláda K-i fele hiányzik, azt azonban nem lehetett eldönteni, hogy a hiányzó elemek a sírrabláskor kerültek ki a helyükről, vagy eleve csak a fej felőli oldalt védték a fülkeszerűen kialakított tegulákkal. A sírláda aljkiképzésének befejezetlensége az utóbbi eshetőség mellett szólhat. A fej és a törzs alá egy-egy, az oldalfalakhoz használt téglákkal méretben megegyező, peremmel lefelé fordított tegulát fektettek, a lábak viszont a sírgödör altalajban kialakított, burkolatlan végébe nyúltak. A sírgödör É-i kontúrját a fedőtégla szintjében egy sor törtkővel rakták ki, a Ny-i és D-i oldalon viszont ennek a törekvésnek csupán a kezdeménye volt felismerhető. Lehetséges az is, hogy a kősor sosem ért teljesen körbe, megszakadása mégis inkább a sírrablók buzgalmára vezethető vissza. A fejvédő tegulafülke és az É-i kősor viszonylagos sértetlensége arra utal, hogy a rablók D-i irányból, a törzs felőli oldalon ástak rá a sírra, amelyben a sarokcsontokon, és az arrébb lökdösött, hosszú alsó végtagcsontokon kívül alig maradt valami. A beavatkozás során semmisülhetett meg a kősor DNy-i vonulata is. A sírban viseleti tárgyat nem találtunk. Talán mellékletnek szánták II. Constantinus caesar 333–335 között vert kisbronzát (RIC 351), amelyet a fej alatti tegula egyik krátterszerű kipattogzásába simulva találtunk meg. Sírba kerülésének módja pontosan nem rekonstruálható, mindenesetre a betemetkezést a téglaláda visszatöltésében talált, II. Constantius 337–340 között vert, kopott kisbronzával (RIC 91) együtt Nagy Constantinus halála (337. május 22.) utánra keltezi. (Feltéve, hogy a későbbi érme nem a rabláskor került a sírba.) A sírláda építéséhez használt tegulák közül kettő jelöletlen, négy viszont a *legio II Adiutrix* bélyegét hordozza magán. Érdemes megemlíteni, hogy a négy bélyeg mindegyike külön típust képvisel.

A 3. sír az előbbbitől néhány méterrel északabbra került elő, ugyancsak az úttest alatt. Annak ellenére, hogy a Ny-i rövid oldalt és erre merőlegesen az É-i hosszoldal kezdetét egy-egy kőlap határolta, egyszerű földsírról beszélhetünk csupán, amelynek sem további oldal-, sem